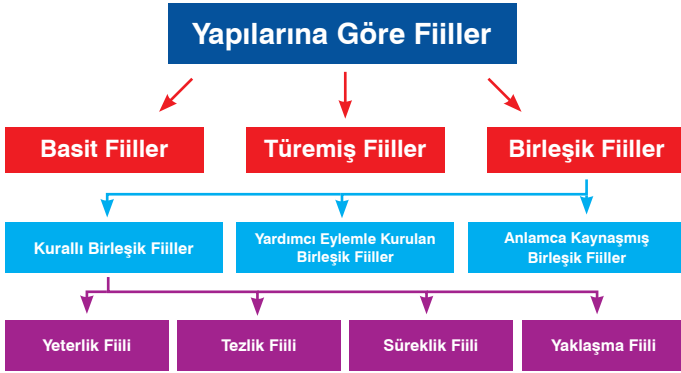

FİİL YAPISI

Basit

insan
uyudum

Türemiş

insanlık
uyuttum

Birleşik

insanoğlu
uyutabildim

1. Basit Eylemler:

- Yapım eki almamış fiillerdir.
- Kip ve kişi eki alabilirler.
- Yapım eki almadıkları için her zaman kök halindedirler.

Gördüm:

Yakıyor:

Silmeliler

2. Türemiş Eylemler:

- Yapım eki alırlar.
- Kip ve şahıs eki alabilirler.

Genleşti:

Sevinmiş:

Dökülmüş:

Söndürüldü:

ÖRNEK

Aşağıda verilen cümlelerdeki çekimli eylemlerin altını çizerek hangi yapıda olduklarını yanlarına yazalım.

- Arkadaşım, bütün ödevlerini bana yaptırdı.
- Öğretmenim, otobüsteki herkesi tanıyordu.
- Önümüzdeki tek boş yere de Levent oturdu.
- Onun bu davranışları annemi kızdırmıştı.
- Annem bahçedeki çiçekleri sulamış.
- Okulumuzda her yıl bu tür yarışmalar düzenlenecek.
- Bugün işlerimi erkenden bitirmeliyim.

3. Birleşik Fiiller

İki ya da daha fazla sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan eylemlere yapısına göre **"birleşik eylem"** adı verilir. Birleşik eylemler üç farklı şekilde oluşur.

A) YARDIMCI EYLEMLE OLUŞTURULMUŞ BİRLEŞİK EYLEMLER:

İsim soylu bir sözcükle etmek, olmak, eylemek, kılmak yardımcı eylemlerinden oluşan birleşik eylemlerdir.

İsim + Etmek:
+ Olmak:
+ Eylemek:
+ Kılmak:

! DİKKAT

Adlarla yardımcı eylemler birleşik fiil oluştururken "ses düşmesi" ya da "ses türemesi" olursa sözcükler "bitişik" yazılır.

devir etmek:

memnun olmak:

razı olmak:

kahır olmak:

B)ANLAMCA KAYNAŞMIŞ BİRLEŞİK FİİLLER (DEVİMLEŞMİŞ BİRLEŞİK FİİLLER)

Bir isimle fiilin kalıplaşıp anlamca kaynaşmasıyla oluşur.

Gözden düşmek:

Göz atmak:

Dize getirmek:

Saçını süpürge etmek:

C) KURALLI BİRLEŞİK EYLEMLER:

Kurallı birleşik eylemler “**eylem + eylem**” şeklinde oluşur ve ikinci eylemin kattığı anlama göre adlandırılır.

Yap + abil -
Yap + adur -
Yap + iver -
Yap + ayaz -

Kurallı birleşik fiiller kendi içerisinde 4’ e ayrılır:

1. Yeterlilik Fiili

2. Tezlik Fiili

3. Yaklaşma Fiili

4. Süretilik Fiili

1. Yeterlilik Fiili

Eylemlere “-ebil-” eylemi getirilerek yapılır ve eyleme “**gücü yetme, olasılık**” gibi değişik anlamlar katar.

♣ Taşıyabilirim

♣ Çıkabilirsiniz

2. Tezlik Eylemi (-iver-)

Eyleme “-iver-” eylemi getirilerek oluşturulur ve “-iver-” eylemi sözcüğe “**kolayca, birdenbire, çabucak, an-sızın**” anlamları katar.

♣ Düşüvermiş

♣ Geliverdi

3. Yaklaşma Eylemi (-eyaz-)

Eyleme “-eyaz-” eylemi getirilerek oluşturulur ve “-eyaz-” eylemi sözcüğe “**neredeyse, az kalsın**” anlamları katar.

♣ Düşeyazdı

♣ Öleyazdık

4. Süretilik Eylemi (-egel-, -edur-, -ekal-)

Eyleme “-egel-, -edur-, -ekal-” eylemleri getirilerek yapılır ve bu eylemler sözcüğe “**eylemin sürekli yapıldığı ve sürüp gittiği**” anlamlarını katar.

♣ Bekleyedur

♣ Konuşadursun

♣ Süregeliyor

♣ Kalakalmış

ÖRNEK

◆ Çizebildi --

◆ Çiziverdi --

◆ Çizeyazdı --

◆ Çizedur --

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerde geçen fiilleri bularak yapılarını yazalım.

♣ Yarın akşam maç yapabiliriz.

♣ Filiz de benimle Ankara'ya gelecek.

♣ Soğuktan donayazdım.

♣ Esen rüzgâr yanan mumu söndürdü.

♣ Anlattığı her şeyi reddetti

♣ Oyuncak arabamı ona verince havalara uçtu.

♣ Sonunda o da evi terk etti.

♣ Bu kuyunun suyunda mikrop var, kuyuyu kapatacağız.

♣ Arabanın lastiği gürültüyle patladı.